

Klimaatregie hoort niet bij rechter, maar bij overheid

Door: Ingrid Thijssen, voorzitter VNO-NCW. Onderstaand opinieartikel verscheen 14/02/22 in het FD

In het kort:

- Bedrijven en stakeholders vaker voor de rechter door onduidelijkheid wetten en regels
- Bedrijfsleven staat voor historisch grote opgave en hoge investeringen
- Dat lukt alleen als overheid regie neemt en stabiele omgeving biedt

Nederland staat voor misschien wel de grootste uitdaging in meer dan 75 jaar. Over acht jaar moet de CO₂-uitstoot hier met minimaal 55% en liefst 60% zijn teruggebracht. Dat is een operatie op een schaal die we alleen kennen van de wederopbouw na de Tweede Wereldoorlog.

Als verenigd bedrijfsleven geloven we dat dit haalbaar is, mits we met elkaar alles op alles zetten.

Alleen door stevige coördinatie vanuit de overheid en door intensieve samenwerking tussen bedrijfsleven, overheid en stakeholders zijn deze klimaatdoelen haalbaar. In de aanpak van de klimaatcrisis zoals verwoord in het regeerakkoord is dat gelukkig zichtbaar.

Er zijn daarbij flinke barrières te slechten. In de eerste plaats het op tijd realiseren van de benodigde energie-infrastructuur. We moeten in een veel hoger tempo nieuwe wind- en zonneparken aanleggen, de waterstofproductie verhogen en bijvoorbeeld het elektriciteitsnet verzwaren. Immers, als er onvoldoende groene moleculen en elektronen bij bedrijven en woningen terechtkomen, kunnen we de klimaatambities simpelweg niet realiseren. Daarvoor is een versnelling nodig in doorlooptijden van vergunningverlening, die nu kunnen oplopen tot 8 jaar of langer.

Daarnaast komt Nederland circa 100.000 technici tekort om al het werk te verzetten dat nodig is in de industrie, in de bouw, bij de netbeheerders, de energiebedrijven en de installateurs. Zonder praktisch en academisch opgeleiden uit binnen én buitenland gaat de energietransitie niet lukken.

Kaders ontbreken

Over deze twee vraagstukken is al veel gezegd en er wordt al aan gewerkt. Zo is het kabinet al bezig de uitvoering van de energietransitie door de overheid op een effectieve manier te organiseren. Een relatief nieuwe complicatie is de toenemende neiging om naar de rechter te gaan in het klimaatdossier. Door het ontbreken van heldere, door de overheid opgelegde kaders kunnen deze zaken, na jarenlange procedures, natuurlijk slagen. Maar die tijd hebben we helemaal niet als we de doelen in 2030 willen halen. Bovendien leidt het ondertussen tot meer onduidelijkheid voor ondernemingen doordat rechtzoekende partijen eigen normen, inhoudelijke onderbouwingen en manieren van validering van de plannen proberen af te dwingen.

Bedrijven zullen fundamentele veranderingen moeten realiseren, maar dit slaagt alleen bij een hoge mate van koersvastheid de komende jaren. Zo zullen diverse bedrijven in Nederland om de klimaatdoelen tijdig te halen honderden miljoenen en zelfs miljarden euro's investeren in geheel nieuwe fabrieken en processen. Zij zijn daartoe bereid, maar hebben daarbij juist rechtszekerheid nodig. Veel investeringsbeslissingen zullen immers zeer binnenkort genomen moeten worden.

Wanneer rechtszaken, die ook nog eens vele jaren duren, daar achteraf een streep door kunnen trekken, leidt dat tot terughoudendheid om deze beslissingen daadwerkelijk te nemen.

Nederland dreigt ondertussen ook in een situatie te komen waarin niet onze regering en de gekozen volksvertegenwoordiging aan het stuur zitten van de grootste hervorming van onze samenleving sinds de Tweede Wereldoorlog, maar de rechter. Of eigenlijk: niet alleen de rechter maar iedereen die met een rechtszaak dreigt neemt het stuur in de klimaataanpak van Nederland. Maken bedrijven met de meeste CO₂-uitstoot (conform het Coalitieakkoord) afspraken met de minister, of bepalen belangengroepen met hun gang naar de rechter wat er moet gebeuren? Die vraag ligt serieus op tafel inmiddels.

De regulering van de klimaataanpak via de rechter in plaats van onze overheid, heeft nog een tweetal twijfelachtige gevolgen. Wanneer bedrijven via rechtszaken in Nederland worden gedwongen de

klimaatdoelen voor hun wereldwijde activiteiten te realiseren kan dit leiden tot voor de klimaatcrisis negatieve uitkomsten. Dit omdat er helaas werelddelen zijn waar de overheid viezere concurrenten (die deze verplichtingen niet hebben) de ruimte geeft. Daarnaast blijft de onduidelijkheid van wet- en regelgeving in ons land en de daarmee gepaard gaande neiging van belanghebbenden om naar de rechter te stappen in de directiekamers van binnen- en buitenlandse bedrijven alles behalve onopgemerkt. Dit schrikt af om juist in Nederland de broodnodige investeringen te doen.

Al ingewikkeld genoeg

Het daadwerkelijk uitvoeren van wat nodig is richting 2030 is urgent en al ingewikkeld genoeg. Van een Angelsaksische cultuur met talloze slepende rechtszaken en juridisch gekonkel wordt niemand beter. Als we in Nederland de komende jaren werkelijk willen doen wat voor het klimaat nodig is, vraagt dat vooral dat de neuzen van alle spelers dezelfde kant op staan. En dat een ieder zich maximaal inspent om een constructieve bijdrage te leveren en samen te werken.

Van bedrijven vraagt het dat zij een plan hebben om de klimaatdoelen van 'Parijs' te halen en dit consequent uitvoeren en onderweg bijsturen en valideren. Van maatschappelijke partijen als ngo's en vakbonden vraagt het dat zij bedrijven en overheid uitdagen én helpen. Van de overheid vraagt dit het organiseren van de juiste randvoorwaarden, wet- en regelgeving én bovenal zodanige coördinatie dat voor bedrijven een stabiele omgeving ontstaat om hun klimaatplannen op tijd uit te kunnen voeren.

Al eeuwenlang weten we hoe we samen de strijd met het water winnen – namelijk door samenwerking – en dat zullen we ook moeten doen voor het klimaat.